

Oslo, 30.09.2022

Kulturdepartementet (KUD)
Postboks 8030 Dep 0030 Oslo
postmottak@kud.dep.no

UNGE KUNSTNERES SAMFUND Innspill til arbeidet med kunstnermeldingen

Unge Kunstneres Samfund (UKS) takker for muligheten til å komme med nye innspill til arbeidet med kunstnermeldingen. Det er essensielt at en nasjonal kunstnermelding er spesielt lydhør ovenfor kunstnerne, og tar utgangspunkt i deres erfaringer og behov.

UKS sendte innspill til kunstnermeldingen også i 2019, og vi er glade for at dette innspillet er med i det videre arbeidet med meldingen. Vi regner også med at UKS sine tidligere innspill til kunstnerøkonomiutredningen (2015) og kulturmeldingen (2018) inkluderes i kunnskapsgrunnlaget for kunstnermeldingen.

1. Flere kulturarbeidsplasser og kompetansemiljø over hele landet

Vi viser til vårt innspill til kunstnermeldingen fra 2019, kap 3.2 Rammevilkår:

Det er behov for å sikre infrastruktur for kunstnere i hele landet. Med infrastruktur menes i første omgang: tilgang på atelier, produksjonslokaler og fellesverksted, rimelige kunstnerboliger med atelier, samt egnede lokaler og driftsmidler til små- og mellomstore produserende visnings- og formidlingsarenaer.

For å legge til rette for utviklingen av denne infrastrukturen bør det etableres nasjonale, substansielle tilskudds- og lånegarantiordninger for infrastrukturprosjekter.

- Legge til rette for og bidra til finansiering av kunstnerboliger, basert på UKS' forslag til kunstnerboliger med atelier og fellesverksted, i de største byene i Norge.
- Tilskudd til etablering av regionale produksjons- og kompetansesentre for kunstnere.
- Etablere nasjonale lånegarantier og investeringstilskudd for kunst og kulturaktører.

UNGE
KUNSTNERES
SAMFUND

YOUNG
ARTISTS'
SOCIETY

Keysers gate 1
0165 Oslo
Norway

Postboks 521
Sentrum
0105 Oslo

22 19 50 50
info@uks.no
www.uks.no

2. Rimelig betaling for arbeid, oppdrag, bruk og visning av verk

Vi viser til kap. 1 i UKS sitt innspill til arbeidet med kunstnermeldingen fra 2019, som beskriver samspillet av stipender, honorar, vederlag, oppdrag og innkjøp som påvirker kunstnerens inntekter. Telemarkforsknings nært forestående undersøkelse av kunstnerens arbeids- og inntektsforhold vil belyse kunstnerøkonomien ytterligere. Den vil ventelig vise at kunstnerens inntekter er lave, men kunstnermeldingen bør også si noe om hvorfor inntektene er så lave og hvilke tiltak som kan rette på dette.

Det visuelle kunstfeltet har i mange år vært preget av en ukultur hvor kunstnerne i svært liten grad har blitt betalt for arbeidet de leverer. Kunstnerorganisasjonene har i lang tid arbeidet for at det stilles krav til offentlig finansierte visningssteder om utstillingsavtaler som beskriver omfanget og bakgrunnen for både honorar, vederlag og produksjonsmidler.

Kunstnerne legger i dag ned et stort ubetalt arbeid for å gjøre mulig utstillinger ved statlige og kommunale visningssteder og visningssteder som mottar offentlig driftstilskudd. Det er på høy tid med en utstillingsøkonomireform som sørger for at ryddige avtaler og bærekraftig økonomi kommer inn i utstillingsavtalene.

Offentlig ansvarstagende i denne saken vil sette presedens for praksis ved private visningssteder og institusjoner, nasjonalt så vel som internasjonalt.

- Krav om utstillingsavtale som beskriver honorar, vederlag og produksjonsmidler ved offentlige og offentlig støttede visningssteder.
- Gjennomgang av dagens praksis med utstillingsavtaler ved offentlige visningssteder inkludert honorarer, utstillingsvederlag, regler for produksjonsbidrag, eksklusivitetsklauuser, taushetsklauuser, forkjøpsrett, provisjonsbestemmelser, kanaler for varsling og kunstnerens ideelle rettigheter.

3. Tilgang til sosiale rettigheter

Koronapandemien viste med tydelighet at kunstnerens manglende tilgang til sosiale rettigheter får dramatiske konsekvenser i krisetid. Det sosiale sikkerhetsnett fanger i liten grad opp kunstnerens «lappeteppeøkonomi» med blanding av lønns- og næringsinntekt. Ordningene med kompensasjon og stimulering bidro til å dempe konsekvensene for kunstner på det visuelle feltet, samtidig er langtidskonsekvensene i form av frafall og tapte inntektsmuligheter ikke tydelige ennå. Tiltakene under pandemien fulgte i stor grad anbefalingene som ble gitt fra kunstnerorganisasjonene, og baserte seg på de tilskuddsordningene som fantes på feltet fra før.

- Kunstnermeldingen bør vurdere et sikkerhetsnett i form av en minsteinntekt for kunstner.

Vi viser for øvrig til Norske Billedkunstnere og kunstnernettverkets arbeid med tilgangen til sosiale rettigheter for kunstnere.

Kunstnere har lave inntekter, og når gjennomsnittsinntekten ligger under nivået på minstepensjon er det ikke vanskelig å forstå hvorfor pensjonsopptjening er en utfordring. Tilgangen til pensjon og sosiale rettigheter er betinget av inntekten, og en økning av inntektsmulighetene vil være det beste middelet til å bedre tilgangen på sosiale rettigheter.

Kunstnerassistentordningen

Etablering av den UKS-initierte kunstnerassistentordningen gjennom kulturrådet har vist seg å være et vellykket og velkomment tiltak for både unge og etablerte kunstnere.

Kunstnerassistentordningen bidrar til erfarings- og kompetanseoverføring mellom etablerte og nyutdannede kunstnere, fører til økt profesjonalisering og produksjonsmuligheter, samt bidrar til å styrke inntektsmulighetene for begge parter.

- Styrking og utvidelse av Kunstnerassistentordning

4. Kunstnerisk frihet og yringsfrihet

Reell yringsfrihet på kunstfeltet er avhengig av prinsippene om lik tilgang, like muligheter og likebehandling for alle kunstnere, uavhengig av økonomisk, sosial og kulturell bakgrunn.

Rapporten Visuell kunst i norsk forvaltning (2019) slår fast at «visuell kunst som politikkfelt [er] sterkt underfinansiert når det kommer til å sikre visuelle kunstnere et rimelig inntektsgrunnlag for det arbeidet de utfører. I dette ligger den kanskje største trusselen mot visuell kunst som en demokratisk og fri yringsarena.» (s. 8)

For å oppnå både reell kunstnerisk yringsfrihet og et mangfold av kunstneriske uttrykk, må alle ha samme mulighet til å kunne velge kunstneryrket. Slik er det ikke i dag. Å bedre kunstneres inntekter, og dermed sikre at hele befolkningen har reell tilgang på kunstneryrket, må være av høyeste prioritet i kunstnermeldingen. Kunstnermeldingen må komme med konkrete tiltak som svarer på den mest sentrale kunstpolitiske utfordringen: Hvordan bedre kunstneres inntekts- og arbeidsvilkår?

Den kunstneriske friheten er beskyttet av prinsippet om armlengdes avstand til bevilgende myndigheter. Yringsfrihetskommisjonen tok i sin utredning til orde for å «*Lovfeste prinsippet om avstand mellom offentlig myndighet og kunstfeltet (armlengdes avstand-prinsippet) i kulturlova og sikre uavhengig organisering av offentlige kunst- og kulturinstitusjoner*». UKS ønsker en styrking av prinsippet om armlengdes avstand, men forutsetter at arbeidet med en lovfesting inkluderer grundige innspillsrunder fra kunstnerorganisasjonene feltet som er direkte berørt av prinsippet.

5. Mangfold i kunstnerbefolkningen

Oppholdstillatelse for kunstnere fra land utenfor EU og EØS

Den 22.01.2021 sendte UKS inn et hørings svar til Arbeids- og sosialdepartementet, om forslag til endringer i utlendingsforskriften § 6-18 som regulerer oppholdstillatelse til selvstendige næringsdrivende utenfor EØS-området. For at kunstnerne det gjelder skal få oppholdstillatelse, svært ofte etter fullført høyere utdanning på en kunsthøgskole i Norge, må de oppfylle flere vilkår i utlendingsforskriften. Et av disse vilkårene er å kunne godtgjøre for at driften har et trygt økonomisk grunnlag, og vi ser at dette er noe flere kunstnere sliter med å innfri, spesielt i en etableringsfase. UKS har vært i nær kontakt med støttenettverket Verdensrommet om denne prosessen, og vi omtalte hørings svaret i vårt innspill til den internasjonale strategien for kulturpolitikken til UD og KUD 26.02.2022.

Svært mange av kunstnerne som er berørt av utlendingsforskriften har nylig fullført sin kunstutdannelse i Norge, og er i etableringsfasen som kunstnere, hvilket gjør dette til en svært viktig sak for UKS. Når kunstnere fra resten av verden kommer for å studere kunst i Norge innebærer det en oppmuntring og oppfordring til å bidra til Norges kunst- og kulturliv, også etter endt utdanning. Deres bidrag er av stor verdi for kunstfeltet, kulturøkonomien og for et rikt og mangfoldig samfunn – derfor er det avgjørende å legge til rette for kunstnere i etableringsfasen.

UKS støtter NBK og Verdensrommets forslag om at følgende punkter blir tatt med videre i arbeidet med Regler om oppholdstillatelse til selvstendig næringsdrivende utenfor EØS- området:

- At inntektsgrunnlaget både kan beregnes ut ifra det siste året, og ved gjennomsnitt av de tre siste årene, for slik å utvide adgangen næringsdrivende kunstnere har til å ta arbeid utenfor næringsvirksomheten.
- At offentlige tilskuddsordninger skal inngå som del av næringsinntekten.

6. Internasjonalt samarbeid

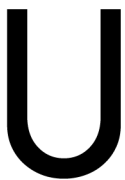
Kunst finnes i alle kulturer og er en grunnleggende, universell menneskelig aktivitet. Kunst, og kunstnerisk ytringsfrihet, er en essensiell del av et demokratisk samfunn, og internasjonal kunst- og kunstnerutveksling bidrar til at Norge kan bidra til en kulturell arena som vi deler med resten av verden.

Ved å legge til rette for kunstneres muligheter internasjonalt styrkes faglig utvikling på tvers av nasjonale grenser, utvides kunstneres kontaktnettverk, og synligheten for arbeidet deres økes. Dette er faktorer som styrker kunstneres muligheter for økte inntekter.

Vi viser til følgende punkter i UKS sitt innspill til arbeidet med kunstnermeldingen fra 31.01.2019:

- Etablere internasjonal prosjektstøtte forvaltet av OCA.

- Etablere en internasjonal gjestekunstnerarena for utvikling av kunstnerisk produksjon.
- Legge til rette for at kunstnere med statsborgerskap fra land utenfor EU/EØS og med blandet tilknytning til arbeidslivet kan få innvilget midlertidig arbeids- og oppholdstillatelse.

Klimakrisen berører kunstfeltet både gjennom den globale kunnskapsutvekslingen, økonomi- og klassespørsmål, så vel som den enkelte kunstners ansvar og muligheter stilt ovenfor større politiske prosesser. Klima- og bærekraftspørsmål har kommet på dagsorden på kunstfeltet og i kunstpolitikken, men det mangler fremdeles tiltak som svarer på krisen.

- Etablere tiltak som støtter feltet i å utvikle standarder for et etisk og bærekraftig kunstliv i en planetarisk krisetid.

Steffen Håndlykken, UKS styreleder

Om UKS

Unge Kunstneres Samfund (UKS) er en nasjonal medlemsorganisasjon for kunstnere og et visningssted for samtidskunst. UKS ble grunnlagt av kunstnere for kunstnere i 1921 og har siden arbeidet for å bedre kunstnerens kår samt å vise og formidle samtidens kunst. UKS representerer 650 profesjonelle kunstnere og er en av grunnorganisasjonene i Norske Billedkunstnere.

